



dipam

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ  
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

SONUÇ RAPORU

# İSRAİL'İN DOĞU AKDENİZ POLİTİKASI ve NORMALLEŞME SÜRECİNİN DIŞ POLİTİKASI'NA ETKİLERİ

Jason EPSTEIN

Prof. Dr. Ahmet Kasım HAN

Sigurd NEUBAUER

Dr. Ceyhun ÇİÇEKÇİ

08 Ekim 2020 | DİPAM YouTube Kanalı

[Panel Notları](#)

08.10.2020 tarihinde saat 17.00'de "İsrail'in Doğu Akdeniz Politikası ve Normalleşme Sürecinin Dış Politikasına Etkileri" adlı panel DİPAM tarafından online olarak gerçekleştirilmiştir. Panelde, Şangay Üniversitesi Global Governance Center'da Araştırmacı olan Selim Han YENİACUN Moderatörlüğünde; Southfive Strategies LLC'den Jason EPSTEIN, Altınbaş Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ahmet Kasım HAN, Araştırmacı-Yazar Sigurd NEUBAUER ve Bandırma Onyeddi Eylül Üniversitesi'nden Dr. Ceyhun ÇİÇEKÇİ konuşmacı olarak katılmışlardır.

Moderatör, panele hem Türkiye'den hem de ABD'den katılımcıların olduğunu belirterek programı başlatmıştır. Panelin işleyişini ve amacını açıklayan Moderatör Yeniacun, İsrail'in Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'da önemli bir figür olduğunu belirterek, panelde konuşmacılar ile tartışacağı konuların, İsrail'in normalleşme süreci ile birlikte bölgedeki yeni konumu ve yeni ittifakları ile İsrail'in Doğu Akdeniz ve Orta Doğu'ya yönelik dış politikaları olduğunu belirtmiştir. Bölgedeki değişimlerin boyutu hakkında konuşmacılara sorular yönlendiren moderatör Yeniacun, Dr. Ceyhun ÇİÇEKÇİ'ye Doğu Akdeniz bölgesindeki genel durumu, İsrail'in dış politikasındaki yeni eğilimleri ve Türkiye ve İsrail'in güncel ilişkileri hakkında soru sorarak konuşmacıya söz hakkı vermiştir.

Ceyhun ÇİÇEKÇİ, konuşmasının başında, 90'lı yıllardan 2010'lara kadar İsrail'in Doğu Akdeniz politikasını analiz etmeye çalışmıştır. İsrail'in Doğu Akdeniz politikasını özellikle 90'larla karşılaştırmalı bir perspektifte açıklamaya çalışan konuşmacı, 90'lar ve 2010'lu yılların İsrail için benzer dönemler olduğunu söylemiştir. İsrail dış politikasını Doğu Akdeniz'e yönlendiren ana yaklaşımın

altını çizmek isteyen Çiçekçi, konuşmasına "İsrail'in doğu Akdeniz politikasını ikiye ayırabilirim" diyerek devam etmiştir. İlkinin güvenlik odaklı bir yaklaşım olduğunu ve İsrail'in dış politikasının bu doğrultuda olduğunu belirtmiştir. Akabinde, "Bu aynı zamanda 90'lar ve 2010'larla ilgili çünkü İsrail'in 2010'ların başından itibaren devasa doğalgaz rezervlerini araştırması ile birlikte, Yunanistan ve Güney Kıbrıs ile aynı doğrultuda yol almaktadır." demiştir. Konuşmacı, bugüne baktığımızda, bu ortaklığın doğalgaz veya enerji ortaklığından çok daha fazlası olduğunu söylemiştir. Ardından, İsrail'in, özellikle Doğu Akdeniz'de Yunanistan ve Güney Kıbrıs yönetimi ile aynı hizada; Türkiye ile karşı karşıya olduğunu iddia etmiştir. Bugün, İsrail'in bölgedeki Türk varlığına karşı dengeli bir pozisyonda olduğu ve bu yaklaşımın güvenlik odaklı olduğunu söylemiştir. İkincisinin enerji diplomasisi ile ilgili olduğunu aktaran konuşmacı, enerji diplomasisinin İsrail için çok önemli olduğunu belirtmiştir. Enerji diplomasisinin, İsrail'in bölgedeki diplomatik çabaları ve AB ile ilişkilerini geliştirmesi açısından da çok önemli olduğunu ifade etmiştir. İsrail'in AB üyeleri Yunanistan ve GKRY ile olan ittifakının temelinde, AB politikaları çerçevesinde kendi konumunu meşrulaştırmayı amaç edindiğini aktarmıştır.

Çiçekçi, Mısır ve Ürdün ile yapılan gaz anlaşmalarının, İsrail'in komşu ülkeleri ile olan ilişkilerini güçlendirdiğine değinmiştir. Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nun İsrail'in enerji diplomasisi için kazançlı bir organizasyon olduğunu aktarmıştır. Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nda İsrail'in katılımcı olmasının, İsrail'in diplomatik olarak tanınması açısından çok önemli olduğunun altını çizmiştir. Türkiye ve İsrail

anlaşılabilirlerse, İsrail'deki doğalgazın Avrupa'ya transferinin Türkiye üzerinden yapılması konusunun her iki tarafa da karşılıklı kazanç sağlayacağını özellikle vurgulamıştır. ÇİÇEKÇİ, konuşmasının sonlarına doğru Yunanistan'ın AB üyesi ve aynı zamanda NATO üyesi olmasını, İsrail'in dış politika yaklaşımı için kolaylaştırıcı bir unsur iken bölgedeki Türk revizyonizmine karşı dengeleyici bir unsur olduğunu vurgulamıştır.

Konuşmasına 2017 Körfez Krizi ile başlayan Sigurd NEUBAUER, Katar krizi'ni ve kriz sonrasını değerlendirmiştir. Körfez Krizinin, BAE, Suudi Arabistan, Bahreyn ve Mısır'ın, Hamas'a ve terörizme verdiği iddia edilen destek nedeniyle Katar'a abluka uyguladıklarında krizin patlak verdiğini açıklamıştır. Özellikle Türkiye'nin, İran'ın ve İsrail'in kriz esnasındaki politikalarının, krizin çatışmaya dönüşmesini engellediğini ifade etmiştir. İsrail'in Körfez Krizi'nden beri Birleşik Arap Emirlikleri ile fiili stratejik ortaklığını güçlendirdiğini ve resmi bir barış anlaşması olan İbrahim Anlaşması'na doğru ilerlediğini belirtmiştir. Aynı zamanda İsrail'in Doha'ya (Katar) barış eli uzatarak bu süreçte barışçı bir tavır sergilediğini söylemiştir.

İsrail'in, bu kriz sırasında BAE ile stratejik ortaklığını güçlendirdiğini ifade eden konuşmacı, normalleşme anlaşması ile İsrail'in Körfez bölgesinde barış ve istikrarı korumak istediğini aktarmıştır. NEUBAUER, "Arap barış girişimi her zaman müzakereler için bir başlangıç noktasıydı." diyen Bahreyn Eski Dışişleri Bakanı ile aynı fikirde olduğunu söyleyerek Arap barış girişiminin, barışı korumanın bir parçası olduğunu söylemiştir. İsrail'in, normalleşme süreci ile birlikte Doğu Akdeniz'de ve bölgede gerilimi azaltmak

için diplomatik çabaları desteklediğini iddia etmiştir.

Türkiye ve İsrail arasındaki gerginlikleri liderlere bağlayan NEUBAUER, Her iki ülkenin yalnızca tam diplomatik ilişkilere sahip olmadığını, aynı zamanda doğal müttefik olduklarının unutulmaması gerektiğini belirtmiştir. Arap devletlerinin Körfez bölgesinde kendi aralarında bölündüğünü söyleyen konuşmacı, bir güvenlik garantörü olarak ABD'nin, Körfez ülkeleri ile İsrail'i stratejik bir blok olarak bir araya getirmeyi, ekonomik bağları güçlendirmeyi ve elbette İran'ı bölgede izole etmeyi amaçladığını ifade etmiştir. İsrail ve Türkiye'nin farklı nedenlerden dolayı Arap mücadelelerini istikrara kavuşturmada kritik roller oynadığını da eklemiştir.

Panelde konuşmaya devam eden Jason EPSTEIN ilk olarak Türkiye'nin İsrail'i tanıyan ilk Müslüman devlet olduğunu hatırlatarak, geçmişte İsrail-Filistin işbirliği ve müzakereleri sayesinde her iki ülkenin iyi ilişkiler içinde olduğunu söylemiştir. İkinci İntifada'dan önce İsrail'in Yunanistan, Güney Kıbrıs ve Mısır ile iyi ilişkilerinin olmadığını ve bu dönemlerde Türkiye'nin bölgede önemli bir rol oynadığını ayrıca İsrail'in Türkiye ile ekonomik bağlarının o zamanlarda çok sıkı olduğunu söylemiştir. Erdoğan'ın başbakan olduğu ilk dönemde ilişkilerin birçok açıdan olumlu kaldığını da hatırlanması gerektiğini kaydetmiştir. Konuşmacı, Mavi Marmara trajedisinin ikili ilişkiler açısından bir dönüm noktası olduğunu belirtirken, 2008 'de İsrail'in Gazze'ye girmesine neden olan olaylardan ve devamında Davos zirvesinde ki olaylardan sonra ikili ilişkilerin kötüye gittiğinin görüldüğünü belirtmiştir.

Epstein, Obama yönetimi sırasında ABD'nin artık liderlik rolü oynamayacağına dair işaretler vermesi ile İsrail'in yeni müttefik arama ihtiyacı içinde olduğunu ifade etmiştir. Obama yönetiminin Türkiye ile uzlaşma teşviklerine rağmen ilişkilerin düzelmediğini hatta İsrail'in yeni arayışlar içinde iken Moskova'ya ziyaretler gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Aynı zamanda İsrail'in; Yunanistan'a, Güney Kıbrıs'a ve Çin gibi uzaklara bakmaya mecbur kaldığını aktarmıştır. Daha sonra da Mısır'daki iktidar değişikliği ile bu boşluğun bir nebze doldurulduğunu belirtmiştir.

Epstein, İsrail'in Yunanistan ile ilişkisinin ekonomik konularda bir oyun değişikliği olmadığını ancak İsrail'in stratejik açıdan bir fırsat sahibi olduğunu belirtmiş ve Güney Kıbrıs ile yakın bağlar kurarak fayda sağlayacağını söylemiştir. Epstein, bu ilişkilerin bir diğer nedeninin de Sigurd Neubauer'in bahsettiği gibi Yunanistan ve Güney Kıbrıs Yönetimi'nin AB'ye üye devletler olmalarından ötürü olduğunu söylemiştir.. Ayrıca Epstein, bugün hem İsrail hem de Türkiye'nin İran'a karşı durabilecek güçlü ve bağımsız bir Azerbaycan olmasını sağlamaya ilgi duyduğunu ifade etmiştir.

Epstein, İsrail'in; Filistin toprakları, Mısır ve Ürdün gibi diğer komşulara doğal gaz sağlamaya çalıştığını söylemiştir. EastMed Doğalgaz Boru Hattı Projesi hakkında yorum yapan konuşmacı şunları kaydetmiştir: "Bölgedeki tüm ülkeleri dahil etseniz bile ekonomik açıdan uygun olarak görülen bir gaz boru hattının ekonomik açıdan uygun olduğunun kesin olarak belirsiz olduğunu iddia etmiştir. Sadece İsrail, Yunanistan, Mısır, Güney Kıbrıs değil, Türkiye'yi de dahil etseniz, bu konularda oybirliği olsa bile boru hatlarının

inşa edileceğinin belirsiz olduğunu" eklemiştir.

Epstein, İsrail'in doğalgaz kaynaklarını ülkelere ihracat etme hevesinin olduğunu belirterek, Türkiye'nin Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nun dışında bırakılmasının büyük bir hata olduğunu düşündüğünü de aktarmıştır. Kendisi için asıl önemli noktanın İsrail ve Türkiye'nin denizaltı boru hattını inşa etmeyi planlaması olduğunu söylemiştir.

Panelde konuşmayı devralan Ahmet Kasım HAN, Doğu Akdeniz'in, Türkiye ve İsrail'in ilişkilerini geliştirebileceği ana alanlardan birisi olduğunu söylemiştir. Türkiye'de eski ve mevcut uzmanların Doğu Akdeniz'de İsrail ile işbirliği yapmayı hedeflediğini aktarmıştır. Han, Neubauer'in Filistinlilerin körfez ülkeleri arasında olup bitenlerin tamamen dışında kalmadıkları yönündeki analizine katıldığını söylemiştir. Han, "Türkiye-İsrail ilişkilerinde çok yakında bir değişiklik beklemediğimi söyleyebilirim, çünkü Türkiye-İsrail Filistin meselesinin yakın gelecekte bölgedeki ülkelere daha iyi bir ortam getireceğini düşünmüyorum. Bu, İsrail'in Filistin otoritesiyle ilişkilerini geliştiremeyeceği anlamına gelmez, aslında BAE ve Bahreyn ile yapılan anlaşmalar, İsrail'in Filistin otoritesiyle ilişkilerini gerçekten iyileştirebilecek veya geliştirmeye yardımcı olabilecek kapanışlara sahiptir, ancak bu gelişmelerin minör sayılacağına da eminim." sözlerini kaydetmiştir.

Han, Türkiye'nin Filistin konusunda duruşunu değiştirmeyeceğini düşünürken, Türkiye ve İsrail'in ilişkilerinin Doğu Akdeniz yönlü olan ilişkiler geliştirebileceğini de düşünmektedir. Türkiye'nin kesinlikle dışarıda bırakıldığı Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nda Türkiye'nin Doğu Akdeniz sahalarındaki Yunan ve

Kıbrıslıların iddialarına bir şekilde uyacak herhangi bir düzenlemeye uygun olmayacağını vurgulamıştır. Ayrıca, İsrail'in de diplomatik cephede Yunan ve Yunan konumunu kuvvetli bir şekilde destekleyeceğini düşünmediğinin altını çizmiştir. İsrail'de hükümet değişikliği yakın zamanda gerçekleşirse Türkiye ve İsrail ilişkilerinin en azından bir iki kademe yükseltilebileceğini ve bunun İsrail-Türkiye ilişkilerinin gelişmesi açısından önemli olduğunu söylemiştir.

Moderatör YeniAcun'nun Ahmet Kasım Han'a İsrail'in Çin ile olan ilişkisinin ve bu ilişkinin Doğu Akdeniz ile bağlantısı olduğunu vurgulayarak, İsrail'in ABD dış politikasından bağımsız bölgesel güç olma seçeneğinin olup olmadığını sormuştur. Ahmet Kasım Han, Çin'in bölge üzerindeki önemine ve gücüne de değinerek, İsrail'in Çin ile ilişkilerini genel olarak değerlendirmiştir. Bu ilişkilerin çeşitliliğe ihtiyacı olduğunu ve İsrail'in dış politikasının bu çeşitliliğe sahip olduğunu aktarmıştır. ABD-İsrail ilişkilerinde en düşük noktanın Obama dönemi olduğunu söyleyen Han muhtemelen bir sonraki yıldaki hükümet yönetimi bugün olduğu kadar İsrail'e uyum sağlamayacak olsa da ABD-İsrail ilişkilerinin başına kötü bir şey geleceğini sanmadığını söylemiştir.

İsrail'in küresel güçlerle ilişkisinden bahseden konuşmacı, İsrail'in Rusya ile uzlaşmada çok başarılı olduğunu söylemiş, ABD'nin İsrail politikalarına verdiği desteğin sürdüğünü aktarmış ve AB ile İsrail ilişkilerini değerlendirmiş akabinde AB'nin İsrail karşıtı bir tavır almayacağını vurgulamıştır.

Sonuç olarak, İsrail'in bölgedeki yeni konumu ve enerji kapsamındaki politikalarının ele alındığı panelde; İsrail'in başlatmış olduğu normalleşme sürecinin bölgede yeni bir güç dengesi oluşturduğundan, normalleşme sürecine dahil olmuş veya olacakların ekonomik ve siyasi kazanımlar elde ettiğinden, bu süreç ile birlikte İsrail'in bölgedeki gücü ve etkisinin artmış olduğundan, Küresel ve bölgesel güçlerin İsrail ile olan ilişkilerinden, Doğu Akdeniz'deki enerji faaliyetleri kapsamında oluşan ortaklıkların bölgede yeni bir atmosfer yarattığından, Türkiye ve İsrail arasındaki olası işbirliklerinden ve her iki taraf için de kazançlı fırsatların var olduğundan bahsedilmiştir.



DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ  
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40 info@dipam.org  
+90 216 310 30 50 www.dipam.org  
Murat Reis Mahallesi Gazi Caddesi No:69  
Üsküdar/İstanbul

## KONUŞMACILAR HAKKINDA

**Dr. Ceyhun ÇİÇEKÇİ**, Bandırma Onyeddi Eylül Üniversitesi'nde öğretim görevlisidir. Lisans, yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Uluslararası İlişkiler mesleğinde tamamladı. Uluslararası düzeyde The Institute for National Security Studies (INSS), Moshe Dayan Center for Middle Eastern and African Studies (MDC), The Israeli Institute for Regional Foreign Policies (MITVIM) gibi düşünce kuruluşlarında yazar / danışman / konuşmacı olarak bulunmuştur. Birçok ulusal düşünce kuruluşu ve haber ajansı için çalışmalar yürütmüştür.

**Jason EPSTEIN**, hükümet ilişkileri, medya işleri ve kültürel sosyal yardım alanlarında çeyrek yüzyıldan fazla profesyonel deneyime sahip bir danışmandır. Kasım 2002'de, yürütme organı üyelerine, kongre liderlerine, önemli medya kuruluşlarına, iş liderlerine, düşünce kuruluşlarına ve insan hakları kuruluşlarına erişim sağlayan bir danışmanlık şirketi olan Southfive Strategies, LLC'yi kurdu. Epstein, American University Washington College of Law'dan hukuk derecesi ve AU'nun Kogod School of Business'tan İşletme alanında Master derecesi aldı.

**Prof. Dr. Ahmet Kasım Han**, İstanbul, Boğaziçi, Koç ve Harvard Üniversitelerinde ekonomi, uluslararası ilişkiler, strateji, finans ve müzakere stratejileri alanlarında lisans, yüksek lisans, doktora ve doktora sonrası dereceleri aldı. Altınbaş Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesidir.

**Selim Han YENİACUN**, Şangay Üniversitesi Küresel Çalışmalar Programında doktorasına devam etmektedir. 2013 yılında Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. İlk yüksek lisansını aynı üniversitenin Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırma Enstitüsü'nden 2016 yılında aldı. Kudüs'te Hebrew Üniversitesi İsrail Çalışmaları alanında ikinci yüksek lisans derecesi aldı. Yeniacun'un araştırma ilgi alanları; Ortadoğu'daki Amerikan misyoner hareketleri, Çin-İsrail ilişkileri, Çin-Orta Doğu ilişkileri, Türk Dış Politikası ve İsrail Dış Politikasıdır.

**Sigurd NEUBAUER**, Körfez İşbirliği Konseyi (GCC), Basra Körfezi Güvenliği, ABD-Arap ilişkileri, Orta Doğu siyaseti, Arap-İsrail ilişkileri, Afganistan ve ABD savunma endüstrisinde uluslararası alanda tanınan bir otoritedir. Uzmanlığı ayrıca NATO, Norveç savunma politikası ve transatlantik ilişkileri de içermektedir. Neubauer, "Körfez Bölgesi ve İsrail: Eski Mücadeleler, Yeni İttifaklar" kitabının yazarıdır.